

PROBLEMATIKAT AKTUALE DHE RENDESIA E
PROMOVIMIT TE SHENDETIT MENDOR NE
KUJDESIN SHENDETESOR PARESOR

DISA TE DHENA PER SHENDETIN MENDOR

- 1 ne 4 persona do te vuaje nga nje crregulim mendor apo neurologjik gjate jetes
- 121 milione njeret ne bote vuajne nga depresioni
- 450 milione njerez ne bote jane te prekur nga semundjet mendore
- 1 milion njerez ne vit kryejne vetevrasje
- 24 milione njerez vuajne nga skizofrenia

Disa te dhena per Shendetin Mendor te gruas

- Grate vuajne 2 here me shume nga depresioni se burrat.
- Jane me te prekshme ndaj stresit post traumatik, jane 6 here me shume agrofobike se burrat
- Jane me te ndjeshme nga ndryshimet e humorit dhe ankthi
- Grate jane ndjeshem me te prekshme ndaj sjelljes alimentare, vuajne nga anoreksia dhe bulemia
- Kane ekskluzivitetin te preken nga depresioni pas lindjes (prek 1 grua ne5), sindromi premestruar dhe ajo qe paraqitet si “psikoza pas abortit”
- Problemet psikatrike te grate rriten pas te 40-ave .

Shkaqet:

- Faktoret biologjike –cikli I estrogenit
- Faktoret psiko-sociale

Mbingarkesa ne rolin midis punes dhe familjes

Gjendja ekonomike nr I grave qe punojne eshte me I paket, gjithashtu grate paguhen me pak se burrat

Abuzimi psikologjik, fizik dhe seksual

Trafikimi

Faktoret riskues (ose mbrojtës) të shëndetit mendor janë:

- Individuale:
- Semundje fizike kronike, vetevlerësimi, etj
- 22% e njerëzve me infarkt të miokardit, 27% e njerëzve me diabet dhe 33% e njerëzve me kancer vuajnë nga depresioni madhor .
- Te lidhur me familjen :
  - abuzimi i femijëve, problemet martesore
- Sociale-mjedisore:
  - mungesa e mbështetjes sociale, humbja e punës
- Ekonomike:
  - statusi i ulët socio-ekonomik, varferia

Faktore te larte riskues ne vendin tone

- Problemet ekonomike, varferia
- Papunesia
- Ndryshimet ne familje
- Divorci
- Dhuna ne familje
- Emigrimi dhe Migrimi brenda vendit
- Vetmia e individeve te moshes se trete
- Perdorimi i droges dhe alkoolit

-Problemet ne Shërbimet e Shëndetit Mendor

- Lidhja e spitaleve psikiatrike me shërbimet ambulatorore është e dobët.
- Shërbimet janë me shtretër të përqëndruar.
- Shërbimet për femijë dhe adoleshente janë të pakta dhe të përqëndruara.
- Shërbimet për abuzimin me drogat dhe varësinë pothuajse mungojnë.
- Ka tashme një komunikim mes kujdesit spitalor me atë ambulator/komunitar, i cili duhet të përmiresohet.

- Shëndeti Mendor në Kujdesin Shëndetësor Parësor

- Mjeket e përgjithshëm apo infermieret shprehin nevojën për trajnime të SHM.
- Vetëm një pjesë e mjekëve të përgjithshëm kanë marrë trajnim rifreskues në SHM gjatë 2 viteve të fundit.
- Mungojnë protokollat e trajtimit të sëmundjeve mendore në KSHP.
- Bashkëveprimi midis KSHP dhe shërbimeve të specializuara duhet të permiresohet .

Burimet Njerëzore dhe financimet

- 13.3 profesionistë në SHM / 100.000 banorë
- Ka një shoqatë kombëtare të familjarëve të përdoruesve të shërbimeve të SHM.
- Qeveria nuk ofron financime për shoqatat e familjarëve
- 3% i buxhetit shëndetësor është për SHM
- Nga këto 97% për spitalet psikiatrike
- Popullata ka akses tek ilaçet psikotrope falas

- Edukimi Publik dhe lidhjet me sektorët e tjerë

- Nuk ka koordinim formal që të mbikqyrë edukimin e publikut dhe shtrirjen e fushatave të ndërgjegjsimit mbi çështje të SHM dhe çrregullimeve mendore.
- Legjislacioni social parashikon lehtësime .
  - Ligji për SHM – 1996.
  - Dokumenti Politik për Zhvillimin e Shërbimeve të Shëndetit Mendor në Shqipëri - Mars 2003
  - Plani i Veprimit për Zhvillimin e Shërbimeve të Shëndetit Mendor në Shqipëri – Maj 2005

vazhdon

- Pak shërbime të SHM kanë programe punësimi apo trajnimi profesional për individë me probleme të SHM.
- Nuk parashikohen lehtësime strehimi për individë me probleme mendore apo familjet e tyre.
- 31% e shkollave kanë një profesionist të SHM me kohë të plotë ose të pjesshme.
- Te gjithë fëmijët me aftësi të kufizuar mund të shkojnë në shkollë.
- 20% e shkollave kanë pasur aktivitete promovuese /edukuese për parandalimin e problemeve të SHM.
- Nje pjese e mire e gjygtarëve, policëve dhe juristëve janë të trajnuar për SHM

- Monitorimi dhe Kërkimi Shkencor

- Ka një sistem monitorimi të SHM.
- Ka disa indikatorë të SHM të përfshirë në Sistemin e Informacionit Shëndetsor të Përgjithshëm (kryesisht për kujdesin spitalor).
- Te dhënat ekzistojnë në nivel shërbimesh dhe po punohet me mbledhjen e tyre në nivel qendror . Veshtiresi del mungesa e një mjeti teknologjik të grumbullimit të të dhënave
- Eshtë aprovuar një sistem dokumentimi klinik i unifikuar.
- Koordinimi ndërmjet institucioneve të ndryshme që për qëllime të ndryshme grumbullojnë të dhëna mbi SHM është i dobët.

Qe njerezit me probleme te SHIM te marrin kujdesin qe u nevojitet duhet te funksionojne te gjithe hallkat e meposhteme:

- **Te jete prioritar trajtimi ne kujdesin shendetesor paresor**
- Kujdesi ne komunitet te jete i arritshem per ta .
- Perfshihen komunitetet ,familjet dhe perdoruesit e sherbimeve
- Zhvillohen burimet njerezore
- Monitorohet shendeti mendor komunitar
- Sigurohet mjekimi me psikotrope
- Edukohet publiku
- Percaktohen politikat programet dhe legjislacioni kombetar
- Sigurohen lidhjet me sektore te tjere
- Mbeshteten kerkimet shkencore

Disa arsye per integrimin e SH.M. ne kujdesin paresor

- Problemet mendore dhe fizike jane te nderthurura. Shume njerez vuajne si nga probleme fizike ashtu dhe mendore, ne kete rast vetem kujdesi paresor jep nje trajtim teresor.
- Nr I personave qe vuajne nga crregullime mendore eshte ne rritje . Ka nje numer personash qe nuk trajtohen .Kujdesi shendetesor paresor mund te ndihmoje per uljen e ketij numri.

Vazhdim..

- Kujdesi paresor permireson aksesin. Kur shendeti mendor integrohet ne kujdesin paresor njerezit kane akses ne sherbimet e shendetit mendor me prane shtepive te tyre,duke qene afer familjeve dhe ne vazhdimesi te ritmit te tyre ditor .
- Kujdesi paresor ne shendetin mendor lehteson punen me komunitetin dhe promocionin e shendetit mendor.
- Realizon monitorimin afatgjate dhe menaxhimin e individeve te prekur .

vazhdon

- Kujdesi shendetesor paresor ne SHM eshte kosto-efektiv.
- Ruan dhe respekton te drejtat themelore te njeriut

Promovimi i SHM dhe parandalimi i crregollimeve mendore ne KSHP

Perse?

- Eshte kosto-efektiv
- Mjeku I familjes dhe infermjeri jane me afer individit dhe familjes se tij.
- Per shkak te stigmes dhe paragjykimeve eshte me e lehte qe individet me probleme te shendetit mendor te kerkojne ndihme prane mjekut te familjes sesa prane specialistit.
- Crregullimet mendore mund te jene te nderthurura me ato fizike.
- Jane detyre e mjekut te familjes dhe infermjerit pasi perfshihen ne paketen baze te sherbimeve

Parandalimi primar I crregullimeve mendore

1-Ka per objektiv njerezit qe :

Nuk plotesojne kriteret per tu diagnostikuar me ndonje crregullim mendor, por qe jane ne rrezik per te shfaqur probleme te shendetit mendor

2-Ai ka per qellim te:

Reduktoje rrezikun per crregullime mendore

Reduktoje simptomat dhe kohezgjatjen e tyre

Reduktoje incidencen e crregullimeve mendore

Reduktoje impaktin e semundjes ne personin e prekur, familjen e tij dhe shoqerine

Kujt i adresohet ?

- Identifikimi i individëve që kanë nevojë për nderhyrje parandaluese behet duke vlerësuar prezencën e faktoreve riskues dhe mungesën e faktoreve mbrojtës .
- Sa i njohin mjekët e familjes/infermjerët klientët e tyre ?

Per promovimin e SHM ne kujdesin paresor duhet:

- Te rriten njohurite
- Te shtohen aftesite
- Pergatitja dhe shperndarja e materialeve promovuese
- Realizohet mbeshtetje.

Nevojtat

- Trajnim
- Supervizim
- Mbeshtetje
- Trajnimi i mjekëve të përgjithshëm me aftësi të lidhura me shëndetin mendor në Suedi çoi në reduktim të numrit të shtrimeve në spital dhe numrit të vetevrasjeve në popullatën ku shërbyen mjekët e trajnuar.

Nevojat...(vazhdon)

- Pajisja e mjekeve dhe infermiereve me njohuri rreth:
- Faktoreve riskues dhe mbrojtës për crregullime mendore
- Simptomave të crregullimeve mendore
- Aftësi komunikuese
- Aftësi për zgjidhjen e problemeve
- Përvetësim të teknikave të menaxhimit të stresit dhe ankthit
- Reduktim të paragjykitimeve dhe stigmes ndaj problemeve të shëndetit mendor

(vazhdon)

- Pajisja e qendrave shendetesore me materiale promovuese te shkruara dhe filmike.
- Rritja e rolit te infermiereve ne promovimin e shendetit mendor dhe parandalimin e crregullimeve mendore .
- Rritja e mbeshtetjes dhe supervizimit nga sherbimet e specializuara.
- Rritja e bashkepunimit nderinstitucional.
- Zgjerimi i aspektit te promovimit te shendetit mendor dhe parandalimit te crregullimeve mendore ne strategjine e shendetit mendor .

Punoi: **Dr. Matilda Allamani**